

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสภาพสังคมของประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาในระดับประถมศึกษา อันเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเป็นการศึกษาภาคบังคับ ได้มีการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรประถมศึกษาตั้งแต่อดีต เป็นต้นมา คณะกรรมการหลักสูตรประถมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้วิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษาฉบับ พ.ศ. 2503 และดำเนินการร่างหลักสูตรประถมศึกษา และประกาศใช้ใน พ.ศ. 2521 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ฝึกให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น สามารถนำความรู้ ประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิต

ความแตกต่างในเนื้อหาสาระของหลักสูตรประถมศึกษา ฉบับ พ.ศ. 2503 และฉบับ พ.ศ. 2521 มีมากพอสมควร เนื่องจากได้เปลี่ยนจากการสอนเป็นรายวิชาในหลักสูตรเก่า มาจัดเป็นกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งแบ่งเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มทักษะ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพและเพิ่มกลุ่มประสบการณ์พิเศษในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 การจัดการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะจากประสบการณ์ มากกว่าสอนให้รู้หนังสือเพียงอย่างเดียว

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นกลุ่มประสบการณ์กลุ่มหนึ่งที่มีเนื้อหาสำคัญที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของนักเรียนอย่างมาก ซึ่งเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึง และกระบวนการต่าง ๆ ของชีวิตและสังคม มวลประสบการณ์และความรู้ที่จัดไว้เป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหา และความต้องการของชีวิตและสังคมของคนไทยทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต เนื้อหาในกลุ่มประสบการณ์นี้มีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับชีวิตโดยตรง และเนื้อหาที่เกี่ยวกับสิ่งที่มีผลหรืออิทธิพลต่อชีวิตและจิตใจ เพื่อปลูกฝังและพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ในเรื่องราวต่าง ๆ รอบตนเอง สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลง สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์

ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมได้ สามารถดำรงและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
(กระทรวงศึกษาธิการ, 2525, วีระ รุญ เจริญ, 2525, สุนน อมรวิวัฒน์, 2526)

จากลักษณะเนื้อหาวิชาของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตดังกล่าวมานี้ ทำให้เกิดปัญหามากมายในการจัดการเรียนการสอน เช่น ทำให้เลือกสาระ ความรู้ไม่สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมาย ครูผู้สอนไม่ถนัดในการสอนบางวิชาแต่ก็จำเป็นต้องสอนวิชาที่ไม่ถนัด เพราะกลุ่มประสบการณ์ได้จัดแบบบูรณาการ ครูผู้สอนส่วนใหญ่จึงมีความเห็นว่าการแยกเนื้อหาของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตออกเป็นรายวิชาย่อยตามแบบเดิม ทำให้สะดวกที่จะสามารถสอนได้ตรงตามจุดมุ่งหมาย (กรมวิชาการ, 2524) นอกจากนั้นในปี พ.ศ. 2521 กรมวิชาการ (อ้างถึงใน สุนน อมรวิวัฒน์, 2525) ยังได้พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ไม่ต่างไปจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนหลักสูตรประถมศึกษา ฉบับ พ.ศ. 2503 ต่อมาในปี พ.ศ. 2522 กรมวิชาการได้ทำการวิจัยในเรื่องการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใหม่ คราวนี้ปรากฏว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา ฉบับ พ.ศ. 2521 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรเก่า

ด้านความสามารถของครู จากผลการวิจัยของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี (2528) พบว่าความถนัดในการสอนของครูทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 ประสงค์ เกียรติการันย์ (2527) กล่าวว่า ตัวพยากรณ์ที่ดีขององค์ประกอบด้านตัวครูซึ่งสามารถพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ วุฒิของครู ถ้านักเรียนได้เรียนกับครูที่มีวุฒิทางการศึกษาสูงย่อมมีโอกาสที่จะเรียนวิชานี้ได้ผลดี แต่การสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในระดับนี้ก็ยังประสบปัญหาขาดครูที่มีวุฒิทางการศึกษาสูง ดังที่ นิศา สะเพียรชัย (2527) ได้สำรวจพบว่า วุฒิของครูระดับประถมศึกษาในจำนวนครู 300,000 คน มีครูวุฒิปริญญาตรี ประมาณ 10% อนุปริญญา 25% และอีก 62% เป็นครูวุฒิต่ำกว่าอนุปริญญา ซึ่งรวมถึงครูที่ไม่มีวุฒิทางครูเลย คือ จบแค่ ม.ศ. 3 หรือต่ำกว่า จึงไม่เป็นของแปลกที่ครูส่วนใหญ่ไม่สามารถสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรได้ตามที่คาดหวัง

ด้านการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต วันชัย ศุภนคร (2522) ได้พบว่าครูส่วนใหญ่ใช้เวลาในการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตไม่เต็มที่ตามอัตราที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ครูเน้นในเรื่องของการอ่านออก เขียนได้ โดยใช้เวลาเรียนของกลุ่มอื่นมาเพิ่มให้กับการเรียนในกลุ่มทักษะ เป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรประถมศึกษา ฉบับ พ.ศ. 2521 เพราะหลักสูตรนี้ไม่ได้มุ่งให้ผู้เรียนอ่าน เขียน และคิดเลขได้เท่านั้น แต่ยังมีจุดที่จะเน้นคุณลักษณะและสร้างนิสัย ตลอดจนความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วย ผลการวิจัยของกรมวิชาการ (2524) การสอนของครูที่ใช้หลักสูตรประถมศึกษา ฉบับ พ.ศ. 2521 กับหลักสูตรเก่ามีลักษณะเช่นเดียวกัน เป็นส่วนใหญ่มากกล่าวคือ ครูไม่นิยมใช้สื่อการสอน ยังคงใช้วิธีบรรยาย นักเรียนฟัง มีการซักถามเพียงส่วนน้อย กิจกรรมการเรียนการสอนส่วนใหญ่ไม่เป็นไปตามแนวของหลักสูตร

ผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่มาจากตัวครูผู้สอนทั้งทางด้านความสามารถของครูและพฤติกรรมการสอนของครู ครูยังคงเป็นศูนย์กลางของการเรียน ซึ่งถ้าครูคนใดขาดความรู้ความชำนาญการเรียนการสอนก็จะบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ได้ยาก ทำให้ผู้วิจัยมีความคิดว่าจะได้มีการแก้ปัญหาดังกล่าวนี้ โดยการหาสื่อที่จะมาช่วยครูในการสอนที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนอย่างเต็มที่ และนักเรียนมีอิสระในการเรียนมากขึ้น โดยครูทำหน้าที่เพียงผู้ให้คำแนะนำเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ไม่ใช่เป็นศูนย์กลางของการเรียนดังที่กล่าวมา

ปัจจุบัน กรมวิชาการ (2533) ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา ฉบับ พ.ศ. 2521 เพื่อเป็นหลักสูตรประถมศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 สาเหตุที่ปรับปรุงเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไป มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องปรับปรุงให้ทันความเจริญก้าวหน้าดังกล่าว การปรับปรุงนี้ได้มีการปรับลดเนื้อหาสาระบางส่วน แต่ยังคงจัดรายวิชาแกนบังคับในรูปของการบูรณาการ ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการที่ว่า เพื่อชีวิตและสังคม หลักสูตรประถมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 นี้มุ่งเน้นที่กระบวนการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มุ่งให้ผู้เรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการทำงานและทำงานเป็น พะนอม แก้วกำเนิด (2533) ได้กล่าวว่า ความมุ่งหวังของหลักสูตรปรับปรุงนี้มีความเป็นไปได้ ในกรณีที่เปิดโอกาสและส่งเสริมให้ครูใช้

กระบวนการ เรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนคิดและทำมากขึ้น ไม่ใช่วิธีสอนแบบบรรยายแต่อย่าง เดียว โดยมุ่งให้แต่ความรู้ทางวิชาการเท่านั้น หลักสูตรฉบับนี้จึงมุ่งส่งเสริมให้ครูสอนโดยวิธีให้ นักเรียนคิด และทำให้มาก วิธีการเรียนการสอนจึง เป็นสิ่งที่สำคัญมาก ผู้บริหารโรงเรียนควรจะ เห็นความสำคัญและช่วยพัฒนาวิธีการสอน ขอบบพร่องของหลักสูตรมาจากวิธีการสอนของครูมากกว่า เกิดจากขอบบพร่องของหลักสูตรหรือตำราเรียน ซึ่งแค่เดิมมามุ่งปรับไปที่หลักสูตรและตำรา โดยมองข้ามกระบวนการ เรียนการสอนไป หลักสูตรที่ปรับปรุงใหม่นี้ได้คิดเนื้อหาบางส่วนออกไป และเน้นที่กระบวนการ

จากเหตุผลดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยได้มองเห็นว่าถ้าครูผู้สอนปรับปรุงวิธีการสอนแบบ บรรยายมาใช้สื่อที่เสริมสร้างให้ผู้เรียนคิด เป็น ทำเป็น และแก้ปัญหา เป็นด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้อง กับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรประถมศึกษา ฉบับ พ.ศ. 2521 และหลักสูตรประถมศึกษาฉบับ ปรับปรุง พ.ศ. 2533 ในส่วนที่เน้นให้ผู้เรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ริกรการทำงานและทำงาน เป็น ศูนย์การ เรียนน่าจะ เป็นสิ่งที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ให้เกิดการ เรียนรู้ในรูปแบบดังกล่าว เพราะ ศูนย์การ เรียน เป็นการจักระบบการ เรียนการสอนที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความ เชื่อมั่นในตนเอง รู้จักการตัดสินใจ แสวงหา เหตุผลด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบและรู้จักทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ การ เรียนโดยวิธีนี้ เน้นให้นักเรียนทำกิจกรรมด้วยตนเอง เพราะถือว่ากิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ระบบการ เรียนการสอนในห้อง เรียนแบบศูนย์การ เรียนนั้นใช้ชุดการ สอน เป็น เครื่องมือ ครูจะพูดน้อยลง เพราะไม่ต้องบรรยาย เนื้อหาให้นักเรียนฟังตลอดเวลา เนื้อหา ที่มีจะอยู่ในชุดการสอนทั้งหมด โดยจัดไว้ในรูปสื่อการสอนแบบต่าง ๆ เช่น รูปภาพ บัตรคำสิ่ง บัตรเนื้อหา และบัตรกิจกรรม โดยครูจะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมการ เรียน ได้มีโอกาสฝึกการ เป็นตัวของตัวเอง ฝึกนิสัยใฝ่แสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากชุดการสอน ฝึกการตัดสินใจและความรับผิดชอบ

เนื่องจากการ เรียนการสอนแบบศูนย์การ เรียนไม่จำเป็นที่ครูจะสอนด้วยการพูดตลอด เวลา เพราะนักเรียนจะ เรียนรู้เนื้อหาจากชุดการสอนด้วยตนเอง ครูหนึ่งคนสามารถสอนนักเรียน ได้เป็นจำนวนมาก ๆ ในเวลาเดียวกัน โดยที่ครูสามารถดูแลเอาใจใส่นักเรียนที่ต้องการความ ช่วยเหลือได้อย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง ครูมีเวลามากขึ้นในการตรวจผลงานของนักเรียน ในการ จัดทำสื่อซึ่ง เป็นการแก้ปัญหาที่ครูมีงานมากเพราะจำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่จำนวนครู

ไม่ได้เพิ่มตาม ดังที่ เฉลิมพร ลพอุทัย (2529) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการจัดการและการใช้หลักสูตรประถมศึกษา กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตแล้วพบว่า ครูไม่มีเวลาสำหรับการเตรียมการสอนที่ดี ไม่มีเวลาในการจัดทำสื่อการเรียนเพราะครูมีชั่วโมงสอนมาก ดังนั้นควรจัดสื่อการเรียนสำเร็จรูปที่มีลักษณะแข็งแรง ทนทาน สวยงามได้มาตรฐาน ประเภทชุดการสอนและศูนย์การเรียน เพื่อให้ความสะดวกแก่ครูและเป็นการแก้ปัญหา เรื่องครูไม่มีเวลาในการจัดทำสื่อการเรียนอีกด้วย และเป็นการแก้ปัญหาในเรื่องที่มาจากตัวครูผู้สอนซึ่งจะต้องสอนในรูปแบบบูรณาการที่หลักสูตรประถมศึกษาฉบับ พ.ศ. 2521 ได้จัดไว้ รวมทั้งหลักสูตรประถมศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ที่จะประกาศใช้ปีการศึกษา 2534 นี้ โดยเริ่มจากระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อน โดยยังคงรูปแบบบูรณาการอยู่ เป็นลักษณะของการนำเอาหลายกลุ่มวิชามารวมกัน ทำให้ครูเกิดความไม่มั่นใจในการสอน เนื่องจากบางวิชาไม่ถนัด ครูก็มักจะมุ่งสอนเน้นหนักไปใช้วิชาที่ตนชำนาญและรู้จักจริง ศูนย์การเรียนจะช่วยแก้ปัญหานี้ได้อย่างดียิ่ง เพราะลักษณะของศูนย์การเรียนนั้นผู้เรียนจะเป็นผู้ดำเนินการเรียนไปตามเอกสารและสื่อที่เตรียมไว้ได้ ครูจะเป็นเพียงผู้คอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือ เมื่อผู้เรียนต้องการเท่านั้น ทำให้ตัดปัญหาในเรื่องดังกล่าวไปรวมทั้งปัญหาในเรื่องสภาพอารมณ์ของผู้สอนด้วย ศูนย์การเรียนเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นแล้ว ได้มีผู้นำไปทดลองใช้แล้วได้ผลดี ถ้านำกลับมาใช้อีกโดยปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันน่าจะมีประสิทธิภาพเหมือนเดิม ผู้วิจัยจึงคิดที่จะนำศูนย์การเรียนมาทดลองใช้

ศูนย์การเรียนได้เข้ามามีบทบาทในวงการศึกษาของไทย เมื่อหลายปีมาแล้วเป็นสื่อที่นักศึกษาไทยได้มองเห็นว่ามีคุณค่าและมีประโยชน์มาก ดังที่ ชัยยงค์ พรหมวงศ์, สมเชาว์ เนตรประเสริฐ, สุดา ลินสกุล (2520) และ ละเอียด ลิมอักษร (2520) ได้กล่าวถึงประโยชน์และข้อดีของศูนย์การเรียนไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 ว่า ศูนย์การเรียนเป็นการจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษาโดยเน้นการใช้สื่อการสอนแบบประสม ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียน

1. ได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนอย่างกระฉับกระเฉง
2. ได้ตรวจสอบผลการเรียนรู้ด้วยตนเองทันที
3. ได้มีประสบการณ์ด้วยตนเอง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จ
4. เกิดการเรียนรู้ที่ละน้อยตามลำดับขั้น ซึ่งจะช่วยให้การเรียนการสอนได้ผลสมบูรณ์เป็นอย่างมาก เพราะผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษา ค้นคว้า และประกอบกิจกรรมการเรียนด้วยตนเอง

การจัดห้อง เรียนแบบศูนย์การ เรียนอาศัยพื้นฐานจากทฤษฎีการใช้สื่อประสม (Multi-Media Instruction) และกระบวนการกลุ่ม (Group Process) เป็นการนำบูรณาการ การใช้สื่อการสอนชนิดต่าง ๆ และกลุ่มกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการ เรียนรู้ที่มีชีวิตชีวาและฝึกฝน พัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนให้มากที่สุด

ข้อดีของห้อง เรียนแบบศูนย์การ เรียนคือ

1. สร้างบรรยากาศการเรียนตามความสนใจของนักเรียน
2. ส่งเสริมให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
3. ฝึกการทำงาน เป็นหมู่ เคารพในสิทธิและฟังความเห็นของผู้อื่น
4. ส่งเสริม เสรีภาพของนักเรียนในการแสดงความคิดเห็น
5. เปิดโอกาสให้ครูใกล้ชิดกับนักเรียนทุก ๆ กลุ่มให้ครูได้สังเกต พัฒนาการของนักเรียนดียิ่งขึ้น
6. ช่วยให้การถ่ายทอดความรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นมิใช่ครูบังคับให้นักเรียนจดและท่องจำเพียงอย่างเดียว
7. ช่วยให้ครูตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาในการค้นคว้าหาความรู้ในวิชาที่สอนเพิ่มเติมสำรวจแหล่งวัสดุอุปกรณ์และคิดค้นประดิษฐ์อุปกรณ์ต่าง ๆ ขึ้นเอง

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการใช้ชุดการสอนสำหรับห้อง เรียนแบบศูนย์การ เรียน มีประโยชน์อย่างมาก น่าจะได้นำกลับมาใช้ใหม่ โดยมีการปรับปรุงให้เหมาะสมและสอดคล้องกับ เนื้อหาและหลักสูตรในปัจจุบัน โดยผู้วิจัยได้เลือกเนื้อหาในหน่วย "แผ่นดินของเรา" เป็นหน่วยที่มี เนื้อหาที่แนะนำให้นักเรียนรู้จักประเทศไทยของเราทั้งรูปร่าง ขนาด ที่ตั้ง อาณาเขต ภูมิประเทศ ภูมิอากาศพลเมืองและการปกครอง ซึ่งสำคัญมากเพราะเป็นความรู้พื้นฐาน จำเป็นที่นักเรียนจะต้องรู้ เพื่อเป็นพื้นฐานความรู้ในการ เรียนรู้ เรื่องต่าง ๆ ต่อไป อันที่จริงเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวนักเรียน มาก แต่เป็นสิ่งที่นักเรียนไม่สามารถมองเห็นของจริงในภาพรวมได้ ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้แต่ เนื้อหาวิชา เท่านั้น ถ้าได้มีการจัดรูปจำลองและสถานการณ์จำลองให้นักเรียนได้เห็นได้สัมผัส จะทำให้นักเรียนมีความ เข้าใจดียิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจและเกิดความรักหวงแหน ในประเทศชาติของตน เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังให้มีเกิดขึ้นในตัวนักเรียน โดยเฉพาะ เรื่อง เกี่ยวกับการปกครองของประเทศไทย นักเรียนควรได้เรียนรู้รูปแบบการปกครองระบอบ

✓ ประชาธิปไตย และได้เห็นการปฏิบัติจริง และหน่วย "แผ่นดินของเรา" ยังมีเนื้อหาที่สามารถแยกเป็นหน่วยย่อยได้อย่างชัดเจน เหมาะสมในการนำมาจัดทำชุดการสอนที่ใช้ในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน ผู้วิจัยได้มองเห็นความสำคัญดังกล่าว จึงเลือกที่จะสร้างชุดการสอนที่ใช้ในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน และศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยแผ่นดินของเรา สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดการสอนที่ใช้ในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วย "แผ่นดินของเรา"
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วย "แผ่นดินของเรา" ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม ที่เรียนแบบศูนย์การเรียนโดยแยกเป็น 3 เรื่องดังนี้

เรื่องที่ 1 ประเทศไทย ที่ตั้ง อาณาเขต ขนาดและภูมิอากาศ

เรื่องที่ 2 ภูมิประเทศ

เรื่องที่ 3 พลเมืองและการปกครอง

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนแบบศูนย์การเรียน

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วย "แผ่นดินของเรา" ของนักเรียนที่เรียนแบบศูนย์การเรียนสูงกว่าการเรียนในห้องเรียนปกติ
2. นักเรียนมีความคิดเห็นที่ดีเกี่ยวกับการเรียนแบบศูนย์การเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2533 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม เลือกนักเรียนจำนวน 40 คน แบบเจาะจง เป็นกลุ่มทดลองที่เรียน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วย "แผ่นดินของเรา" โดย

ใช้ชุดการสอนในท้องเรียนแบบศูนย์การเรียน ส่วนกลุ่มควบคุมเลือกโดยพิจารณาจากค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำนวนนักเรียน 40 คน เรียนโดยครูสอนในท้องเรียนปกติ

2. ชุดการสอนที่ใช้ในท้องเรียนแบบศูนย์การเรียน เป็นชุดการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นด้วยตนเอง สร้างโดยใช้แผนจุฬาฯ เนื้อหาที่นำมาสร้างเป็นเนื้อหาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วย "แผ่นดินของเรา" ในหนังสือแบบเรียนของชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เล่มที่ 4 ตามหลักสูตรประถมศึกษาฉบับ พ.ศ. 2521 ของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม ซึ่งมี 5 หน่วยย่อยดังต่อไปนี้

- 2.1 ประเทศของเรา ที่ตั้ง อาณาเขต ขนาด
- 2.2 ภูมิประเทศ
- 2.3 ภูมิอากาศ
- 2.4 การปกครองของประเทศไทย
- 2.5 พลเมืองของประเทศไทย

นำมาสร้าง เป็นชุดการสอน จำนวน 3 ชุด ดังต่อไปนี้

- ชุดที่ 1 ประเทศไทย ที่ตั้ง อาณาเขต ขนาดและภูมิอากาศ
- ชุดที่ 2 ภูมิประเทศ
- ชุดที่ 3 พลเมืองและการปกครอง

แต่ละชุดใช้เวลาในการสอนชุดละ 3 ชั่วโมง รวมเวลาที่ใช้สอนทั้งสองกลุ่ม ๗ ๑ ชั่วโมง

ข้อตกลงเบื้องต้น

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรที่ควบคุมไม่ได้อยู่หลายอย่างคือ สภาพแวดล้อมตัวผู้เรียน ความพร้อมของนักเรียนในการเรียนแบบศูนย์การเรียน เช่น ความไม่เคยชินกับวิธีการ ความพร้อมด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนที่จะใช้ชุดการสอนผู้วิจัยได้กำหนดระดับความผิดพลาด (error) ไว้ประมาณ 2.5% เพื่อประกอบการพิจารณาการแปรปรวนของคะแนนเมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 90/90

ในการพิจารณาประสิทธิภาพของชุดการสอนผู้วิจัยกำหนดไว้ 3 ระดับคือ

ก. "สูงกว่า เกณฑ์" เมื่อชุดการสอนมีประสิทธิภาพตั้งแต่ 92.50/92.50 ขึ้นไป

ข. "เท่า เกณฑ์" เมื่อชุดการสอนมีประสิทธิภาพระหว่าง 90.00/90.00 ถึง 92.49/92.49

ค. "ต่ำกว่า เกณฑ์แต่ยอมรับ" เมื่อชุดการสอนมีประสิทธิภาพต่ำกว่า เกณฑ์แต่ยอมรับว่ามีประสิทธิภาพคือ ไม่ต่ำกว่า 87.50/87.50 (สุดา สินสกุล, 2519)

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถในการเรียนซึ่งวัดได้จากการทำแบบสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วย "แผ่นดินของเรา" โดยแยก เป็น 3 เรื่องดังนี้

เรื่องที่ 1 ประเทศไทย ที่ตั้ง อาณาเขต ขนาดและภูมิอากาศ

เรื่องที่ 2 ภูมิประเทศ

เรื่องที่ 3 พลเมือง และการปกครอง

ศูนย์การ เรียน หมายถึง การจัดสภาพห้องเรียนออกเป็นศูนย์กิจกรรมที่ใช้ชุดการสอน มีทั้งหมด 5 ศูนย์ มีศูนย์สำรอง 1 ศูนย์ ในแต่ละศูนย์กิจกรรมจะมีเนื้อหาและอุปกรณ์ต่างกัน ผู้เรียนซึ่ง เป็นกลุ่มทดลอง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/6 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม โดยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 40 คน จะถูกแบ่งออกเป็นกลุ่ม 5 กลุ่ม ๆ ละ 8-9 คน จะผลัดเปลี่ยนกันเรียนจนครบทุกศูนย์กิจกรรม จะปรึกษาและทำงานร่วมกัน เป็นกลุ่ม ครู เป็น เพียงผู้คอยช่วยเหลือให้คำแนะนำเล็ก ๆ น้อย ๆ และทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน ตลอดจนการตระเตรียมสื่อ อำนวยความสะดวกในการ เรียน ในขณะที่กลุ่มควบคุม ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/7 โรงเรียนเดียวกัน จำนวน 40 คน ซึ่งเลือกโดยพิจารณาจากคำมีชฌิม เลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เรียนเนื้อหาเดียวกันในห้องเรียนปกติ

ชุดการสอน หมายถึง ชุดอุปกรณ์สื่อประสม กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วย "แผ่นดินของเรา" ซึ่งเป็นหน่วยประสบการณ์การ เรียนรู้ที่จัดเป็นหมวดหมู่ในกลุ่มวิชาสร้างเสริม

ประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม ซึ่งประกอบด้วย 5 หน่วยย่อยคือ ประเทศของเรา ที่ตั้ง อาณาเขต ขนาด ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ การปกครองของประเทศไทย และพลเมืองของประเทศไทย ซึ่งได้นำมาสร้างชุดการสอน จำนวนทั้งหมด 3 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 เรื่องประเทศไทย ที่ตั้ง อาณาเขต ขนาดและภูมิอากาศ

ชุดที่ 2 เรื่องภูมิประเทศ

ชุดที่ 3 เรื่องพลเมืองและการปกครอง

แต่ละชุดจะประกอบด้วยสื่อการเรียนการสอนตามลักษณะเนื้อหา โดยที่สื่อการสอนทุกชิ้นจะมีความสัมพันธ์และต่อเนื่องกัน แต่ละชุดจะสำเร็จรูปในตัวเอง ผู้เรียนจะเรียนจากคำแนะนำที่อยู่ในชุดการสอนนั้น ชุดการสอนนี้ประกอบด้วย คู่มือครู แผนการสอน บัตรคำสั่ง บัตรกิจกรรม บัตรเนื้อหา บัตรคำถาม บัตรเฉลย และแบบสอบก่อนและหลังเรียนพร้อมเฉลย ชุดการสอนทั้ง 3 ชุดนี้ จะนำมาหาประสิทธิภาพ โดยมีการกำหนดเกณฑ์สำหรับเนื้อหาที่เป็นความจำไว้ 90/90

90 ตัวแรก หมายถึง คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบฝึกปฏิบัติและการประกอบกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ

90 ตัวหลัง หมายถึง คะแนนของการทดสอบหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ

ผู้วิจัยได้กำหนดระดับความผิดพลาดไว้ประมาณ 2.5% เพื่อประกอบการพิจารณาการแปรปรวนของคะแนน เมื่อเทียบกับ เกณฑ์ที่ตั้งไว้

สื่อการสอน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์และวิธีการที่จะช่วยให้กระบวนการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งได้จัดไว้ในชุดการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วย "แผ่นดินของเรา" ในรูปสื่อประสม ดังนี้

ชุดการสอนที่ 1 จะประกอบไปด้วย ลูกโลก แผนที่โลก แผนที่ทวีปเอเชีย สไลด์ ประกอบเสียง ภาพรูปต่อ กระดานแม่เหล็ก ภาพพลิก รูปภาพ เทปบันทึกเสียง กระดาษแผนที่

ชุดการสอนที่ 2 จะประกอบไปด้วย เกมต่อภาพและคำอธิบาย เทปบันทึกเสียง แผนที่ประเทศไทย สไลด์ประกอบเสียง เกมจับคู่ภาพกับคำอธิบาย สมุดภาพ กระดาษแผนที่

ชุดการสอนที่ 3 จะประกอบไปด้วย สมุดภาพประกอบคำอธิบาย วิดิทัศน์ เอกสารเสริม แผนภูมิ ภาพรูปต่อ สไลด์ประกอบเสียง เทปบันทึกเสียง

แบบสอบ หมายถึง แบบทดสอบที่สร้างขึ้นตามจุดประสงค์ การเรียนรู้กลุ่มสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต หน่วย "แผ่นดินของเรา" เป็นแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก ผ่านการหาค่าอำนาจ จำแนกความยากง่าย ความเชื่อมั่น ซึ่งจะใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลอง และกลุ่ม ควบคุม มีทั้งหมด 3 ฉบับดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบเรื่อง ประเทศไทย ที่ตั้ง อาณาเขต ขนาดและภูมิภาพ จำนวน 20 ข้อ

ฉบับที่ 2 แบบสอบเรื่อง ภูมิประเทศ จำนวน 20 ข้อ

ฉบับที่ 3 แบบสอบเรื่อง พลเมืองและการปกครอง จำนวน 20 ข้อ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียน ที่ 2 ปีการศึกษา 2533 ของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม สังกัดทบวง มหาวิทยาลัย เขตปทุมวัน สาเหตุที่เลือกตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพราะเป็นนักเรียนระดับชั้นที่มีการ เรียนรู้ ในระดับประถมศึกษามาแล้ว 2 ปี มีความสามารถในการใช้ภาษาได้ดี สามารถที่จะแสวงหาความรู้จากการอ่านหนังสือเอกสารต่าง ๆ ได้สามารถที่จะ ทำความ เข้าใจและปฏิบัติตามคำสั่งได้อย่างถูกต้อง มีความรู้เรื่องระเบียบวินัยสามารถที่จะ ควบคุมตนเองให้อยู่ในระเบียบวินัยได้ เป็นวัยที่มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ เป็น อย่างมาก จึง เหมาะสมอย่างยิ่งที่จะ เลือกให้เป็นกลุ่มประชากรในการเรียนรู้ด้วยชุดการสอนใน ห้อง เรียนแบบศูนย์การ เรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และสาเหตุที่เลือกนักเรียนของโรงเรียนสาธิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม เป็นตัวอย่างประชากร เพราะนักเรียนมีความกระตือรือร้น ในการ เรียนรู้ ด้วยวิธีการสอนในรูปแบบต่าง ๆ มาก เพราะรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของ โรงเรียน มุ่ง เน้นให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าคิด กล้าทำ เป็นการสร้างลักษณะนิสัย ให้นักเรียนมีความ เชื่อมั่นในตนเองสูง กล้าแสดงออกและใฝ่รู้ และด้วยเหตุผลที่ว่าโรงเรียนสาธิตฯ เป็นหน่วยงานซึ่งใช้ทดลองวิธีการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้นักเรียนสาธิตฯ ให้การยอมรับและมี

ความพร้อมมากในการ เรียนรูแบบที่แตกต่างกันออกไป

การ เลือกกลุ่มตัวอย่างประชากรใช้วิธีสุ่มแบบ เจาะจง จำนวน 1 ห้องเรียน เป็นกลุ่มทดลองและ เลือกกลุ่มควบคุม จำนวน 1 ห้องเรียน โดยใช้คะแนนสอบวิชากลุ่มสร้าง เสริมประสบการณ์ชีวิตประจำภาคต้น เป็น เกณฑ์ กลุ่มทดลองเรียนด้วยชุดการสอนโดยวิธีจัดชั้นแบบ ศูนย์การ เรียน ส่วนกลุ่มควบคุม เรียนใช้ชั้นเรียนปกติ โดยใช้เวลาในการเรียน เท่ากัน

2. ศึกษาวิธีการสร้างชุดการสอน สำหรับห้องเรียนแบบศูนย์การ เรียนจากเอกสาร ตำรา และการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างชุดการสอน

3. ศึกษาหลักสูตร แผนการสอน หนังสือแบบ เรียน และคู่มือครูในระดับชั้นประถม ศึกษาปีที่ 3 ในกลุ่มสร้าง เสริมประสบการณ์ชีวิต เพื่อนำมาสร้างชุดการสอน

4. เลือกเนื้อหาในหน่วย "แผ่นดินของเรา" ที่เป็นหน่วยใหญ่ ซึ่งประกอบด้วย 5 หน่วยย่อย ดังนี้

4.1 ประเทศของเรา ที่ตั้ง อาณาเขต ขนาด

4.2 ภูมิประเทศ

4.3 ภูมิอากาศ

4.4 การปกครองของประเทศไทย

4.5 พล เมืองของประเทศไทย

นำมารวบรวมแล้วแบ่งออกเป็น 3 เรื่อง ตามความเหมาะสมและสอดคล้องดังนี้

- ประเทศไทย ที่ตั้ง อาณาเขต ขนาด และภูมิอากาศ

- ภูมิประเทศ

- พลเมืองและการปกครอง

โดยกำหนดขอบ เขตและ เรียง ลำดับ เนื้อหาให้ เหมาะสมกับเวลารวมทั้งกำหนดวัตถุประสงค์ของ การ เรียนในแต่ละหน่วย

5. สร้าง แบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน กลุ่มสร้าง เสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วย "แผ่นดินของเรา" แบบปรนัย 4 ตัวเลือก โดยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาแก้ไข แล้วนำไปทดลองใช้เพื่อวิเคราะห์ระดับความยาก ค่าอำนาจจำแนกและ ความเที่ยง

6. ทดสอบความรู้ ตัวอย่างประชากรทั้ง 2 กลุ่มก่อน เรียน

7. สร้างชุดการสอน จำนวน 3 ชุด โดยใช้ระบบการผลิตชุดการสอนแผนจุฬาฯ นำชุดการสอนทั้ง 3 ชุดนี้ไปหาประสิทธิภาพ โดยทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ใช้ตัวอย่างประชากร ตามลำดับชั้นดังนี้

7.1 ทดลองแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (1 : 1)

ทดลองใช้ชุดการสอนกับนักเรียน เรียนเก่ง 1 คน ปานกลาง 1 คน และอ่อน 1 คน โดยใช้คะแนนวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ภาคต้นเป็นเกณฑ์ทดลอง เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องทางภาษาและปรับปรุง กิจกรรม การเรียนของชุดการสอนแต่ละชุด

7.2 ทดลองแบบหนึ่งต่อสิบ (1 : 10)

โดยนำชุดการสอนที่ได้ปรับปรุงแล้ว จากการทดลองแบบหนึ่งต่อหนึ่ง ไปทดลองกับนักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน 9 คน เพื่อปรับปรุงชุดการสอนในเรื่องต่อไปนี้ คือ ข้อความที่ไม่ชัดเจน ภาพที่ไม่สื่อความหมาย และความบกพร่องของ เนื้อหาและแบบฝึกหัด เพื่อปรับปรุงให้สมบูรณ์ก่อนจะนำไปใช้กับตัวอย่างประชากรต่อไป

7.3 ทดลองแบบหนึ่งต่อร้อย (1 : 100)

โดยการนำชุดการสอนที่ปรับปรุง แก้ไขจากการทดลองแบบหนึ่งต่อสิบ มาทดลองกับตัวอย่างประชากรที่เลือกไว้เป็นกลุ่มทดลอง เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการสอน

8. ผู้วิจัยสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วย "แผ่นดินของเรา" กลุ่มทดลองด้วยชุดการสอนในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ และกลุ่มควบคุมแบบบรรยาย โดยใช้อุปกรณ์ประกอบในห้องเรียนปกติ

9. ทดสอบความรู้ของตัวอย่างประชากรทั้ง 2 กลุ่ม ทันทีที่เรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วย "แผ่นดินของเรา" ด้วยแบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

10. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่ม โดยใช้ค่าที (t-test)

11. สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาและให้คำแนะนำเพื่อแก้ไข แบบสอบถามเป็นแบบประมาณค่า (rating scale) มีจำนวน 14 ข้อ โดยให้นักเรียนเลือกตอบมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย หรือน้อยที่สุด และนำไปใช้กับตัวอย่างประชากรที่เป็นกลุ่มทดลอง

12. วิเคราะห์ แบบสอบถาม ทศมคติ โดยใช้ค่าร้อยละ
13. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

1. เป็นแนวทางให้ครู และผู้เกี่ยวข้องในการศึกษามองเห็นประโยชน์และพยายามสร้างหรือนำชุดการสอนที่ใช้ในห้องเรียน แบบศูนย์การเรียนรู้ไปปรับปรุงใช้ในการเรียนการสอน
2. ได้ชุดการสอนที่ใช้ในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วย "แผ่นดินของเรา" ซึ่งจะช่วยสร้างความสนใจในการเรียน ทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนดียิ่งขึ้น และสามารถสรุปบทเรียนได้อย่างถูกต้อง อันจะก่อให้เกิดพัฒนาการในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และช่วยอำนวยความสะดวกแก่ครูทั่วไปในการเตรียมบทเรียนนี้ โดยสามารถนำไปใช้ได้ทันทีหรือดัดแปลงให้เหมาะสม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย